

Paraša: Va-jechi

4 448 písmen

1 158 slov

85 veršů

148 řádek

Žádná micva

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יֹסֵף הֲנֵה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֲלֵהֶם
עִמָּכֶם וְהִשִּׁיב אֶתְכֶם אֶל-אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם:

Josefovi pak Jisra'el řekl: „Podívej, já umírám, ale Bůh bude s vámi a přivede vás zpět do země vašich otců.“

Sidra pro tento týden: Va-jechi**1. alija (Be-rešit 47:28–48:9)**

Ja'akovův život se chýlí ke konci. V Egyptě strávil posledních sedmáct let a nyní zapřísáhne Josefa, aby jej nepohřbil v Egyptě, ale aby jeho tělo nechal odvézt do Kenaanu a pohřbil jej v Machpele po boku předků. Josef přivede k Ja'akovovi své syny. Prvorozeného Menašeho a druhorozeného Efrajima. Ja'akov prohlásí, že Efrajim i Menaše budou jeho syny stejně jako Reuven a Šimon. Poté Ja'akov vzpomíná na smrt Rachel.

Paraša začíná tím, že Ja'akov žije v Egyptě. Když se blíží své smrti, je zmiňován jako Jisra'el (47,28–29). Proč myslíte, že je toto jeho jméno použito na konci života?

2. alija (48:10–16)

Ja'akov žehná Efrajimovi a Menašemu. Ačkoli je Menaše prvorozený, položí Ja'akov na jeho hlavu svou levou ruku; pravici pak vloží na hlavu Efrajima.

3. alija (48:17–22)

Josef upozorní otce, že žehná synům špatně, že Efrajim je druhorozený. Ja'akov mu však odvětlí, že i když oba bratři vyrostou ve velké národy, Efrajim bude větší než Menaše. Požehnání oběma synům patří celému Jisra'eli. Zároveň Ja'akov slíbí Josefovi, že Bůh bude s nimi a přivede je zpět do země jejich otců.

Ja'akov sdělí Josefovi, že jeho dva synové, Menaše a Efrajim, budou počítáni za Ja'akovovy vlastní syny (48,3–6). Jaké jsou praktické důsledky tohoto postavení? Co se stane s ostatními Josefovými dětmi?

4. alija (49:1–18)

Ja'akov žehná svým synům. U Reuvena zmíní jeho prvorozenství i přesto, že svého otce znevážil, když ulehl na lože s Rachelinou služkou Bilhou. Šim'on a Levi nesou vinu za vyvraždění města Šechem, a proto mají být rozptýleni v Jisra'eli. Jehuda je jako lev, kterému se ostatní bratři budou klanět a jehož žezlo nebude nikdy odňato. Zvulun se usadí na pobřeží, Jisachar bude jako osel, který prací splácí svou daň. Dan bude soudit Jisra'el, bude hadem na cestě.

5. alija (49:19–27)

Gad úspěšně odolá i přesile. Ašer bude obdělávat úrodnou zemi, stejně jako Naftali, který je přirovnán k lani. Josef je oceněn za to, že se dokázal prosadit i přes mnohá protivenství.

6. alija (49:28–50:20)

Požehnání Binjaminovi, který bude jako vlk, co ráno roztrhá a večer rozdělí kořist. Ja'akov nařídí svým synům, aby ho pohřbili do jeskyně na Efronově poli, kterou koupil Avraham, a ve které jsou tou dobou již pohřbeni Sára, Jicchak, Rivka a Lea (jedná se o jedinou zmínku, že Lea už není naživu). Dodává, že koupě této jeskyně je potvrzena i Efronovými syny.

Na smrtelné posteli dává Ja'akov svým dětem nahlédnout do jejich budoucnosti (49,3–27). Jeho popisy zahrnují několik zvířat. Jaký to může mít důvod? Některá zvířata mají několik jmen. Co by to mohlo vypovídat o tom, jaké místo takové zvíře zaujímalo v životě lidí, kteří žili v biblických dobách a zemích? Setkáváte se se jmény zvířat, která byla udělena kmenům i dnes? (Nápověda: co třeba vaše hebrejská jména?)

7. alija (50:21–26)

Ja'akov umírá. Josef truchlí nad jeho smrtí a po 70 dnech smutku požádá faraona, aby mohl splnit Ja'akovovo poslední přání, k čemuž faraon svolí. Ja'akov je pohřben v Machpele a Josef se s bratry, kteří doprovázeli Ja'akova na poslední cestě do Kenaanu, vrací do Egypta. Bratři dostanou strach, že se jim Josef nyní bude chtít pomstít, a řeknou mu, že Ja'akovovým přáním bylo, aby jim Josef odpustil. Josef je ujistí, že jejich čin byl zcela jistě v souladu s Božím záměrem, protože vše vedlo k dobrému. Josef umírá poté, co se dožije pokolení svých pravnoučat. Ještě před smrtí prorokuje, že Bůh vyvede Izrael z Egypta a zapřísáhá Jisra'elce, aby při svém odchodu odnesl i jeho ostatky.

Haftara (1. královská 2:1–12)

Haftara z 1. knihy královské popisuje poslední chvíle krále Davida a instrukce, které předává svému synu Šlomovi.

Jen výjimečně...

„Učiň tedy dle své moudrosti, ať jeho šediny nesejdou do hrobu v míru.“ (1 Kr 2:10)

Haftara pro tento týden reflektuje snad nejsilnější motiv paraši Va-jechi. Umirajícího otce, který udílí svému synovi poslední rady do života. Ja'akov i David mají hodně synů (počet žijících Davidových synů se sice snížil), avšak otcovskou promluvu absolvuje v obou případech pouze jeden z nich.

Davidovo poselství synu Šlomovi, budoucímu králi, je plné rozporů. Na jedné straně Šlomovi ukládá, aby žil a vládl vznešeně, velkoryse, čestně a podle práva: „Odcházím po způsobu celé země, buď pevný a staň se mužem. Stůj na stráži Hospodina, svého Boha, abys chodil po jeho cestě, zachovával jeho zákony, příkazy, soudy a svědectví, jak je napsáno v Mošeho Tóře, a uspěješ tak ve všem, co učiníš a kam se obrátíš.“ (2:2-3) Po těchto vzletných slovech ale následuje výzva k ráznému vyřízení účtů z minulosti: „A také ses dozvěděl, co mi udělal Joav, syn Ceruji, co udělal dvěma knížatům vojsk Jisra'ele, Avnerovi, synu Nerovu, a Amásovi, synu Jeterovu, když v míru způsobil krveprolití jak ve válce. Učiň tedy dle své moudrosti, ať jeho šediny nesejdou do hrobu v míru.“ (2:5-10) Jak tomu rozumět? Představuje první část spravedlivé výšiny, k nimž směřujeme, a druhá část pomstychtivost, do které může člověk tak snadno spadnout, dostane-li k tomu příležitost? Nebo David jen pragmaticky říká: „Ideje jsou hezká věc, drž se jich, ale realpolitik je realpolitik! Tam si s pravdou a láskou nevystačíš!“

Při hledání odpovědi na tento rozpor se komentátoři zaměřili na slovo *ve-gam*, „a také“, které se nachází zdánlivě zbytečně na začátku 5. verše. Slovo *gam* je v midraších chápáno jako termín, který má mnohem větší význam než jen prachobyčejné příslovce. Je to slovo, které „rozšiřuje“ význam verše, takže v tomto kontextu může např. podle Radaka (komentátor z 12. století) znamenat, že mezi čestné a vznešené jednání patří zkrátka i to, že necháte popravít zrádce: „I takové jsou cesty Boží, že je třeba skoncovat se zloduchy.“ O nějakých sedm století mladší komentátor Meir Lejbuš ben Jechiel

Michl Weiser řečený Malbim nabízí tezi založenou na propracované politické strategii. Minulý rok jsme si v haftare k paraše Mi-kec mohli povšimnout, že onen proslulý Šlomův soud o dítě byl radě rabinů trnem v oku, neboť Šlomo se při něm rozhodoval podle své moudrosti a intuice, nikoli dle zákona.

Zde David Šlomovi na jedné straně přikazuje, aby se Tóry, tedy zákona, držel a na vlastní moudrost se nespolehl, protože umí být pěkně zrádná. Avšak také nastanou během jeho vlády situace, kdy se jako panovník bude muset zachovat jinak. A tehdy má učinit rozhodnutí dle své moudrosti a udělat to, co je vhodné, i kdyby to mělo znamenat obejít či přímo porušení zákona. Rabínské právo zná termín *hora'at ša'a*, dočasně platné nařízení. Takové nařízení může dokonce pozastavit platnost zákona Tóry, pokud je to nutné pro záchranu židovského společenství. *Horá'at ša'a* je svým způsobem „kolektivní“ obdoba „individuální“ zásady *pikuach nefesh*. A představitel národa je někdy oprávněn překročit běžná společenská pravidla (Tóru) v zájmu všeobecného blaha. Někdy, jako třeba v krizových situacích, se opravdu hodí mít výkonný orgán, který může rychle a rozhodně jednat a přijmout adekvátní opatření bez dlouhého schvalovacího procesu. Možnost zneužití takové moci je ale děsivá. Historie je plná „dočasných“ stavů, které nakonec vedly k totalitám. To je problém, který si s sebou moc ponese vždy. Je to její prokletá vlastnost, že se jí lidé nechtějí vzdávat a mají tendenci využívat ji pro svůj prospěch.

Když král David udílí Šlomovi tyto rady, chce tím naznačit, aby osobní zaujetí a moc používal pouze výjimečně a hlavně moudře (stejně jako Josef, který je nejmocnějším mužem Egypta po faraonovi), neboť úcta k zákonu nemůže být převálcována ani osobní moudrostí jednotlivce, která se snadno může proměnit v sobeckou vychytralost, ani sebevětším charismatem, které tak často nabírá podobu samolibosti a ješitnosti.

Rozeznáte jednotlivé kmeny? Na pomoc si můžete vzít **daf**, text Tóry nebo **Dobble Zweible**.

Chazak, chazak ve-nitchazek!